

Jaarverslag 2015 t/m april 2016

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming

© Nederlands Jeugdinstituut, 2016

Voor meer informatie: www.richtlijnenjeugdhulp.nl

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Stuurgroep (SRJ)	5
Richtlijnadviescommissie jeugdhulp en jeugdbescherming (RAC-J).....	6
Cliëntentafel	7
Kwartaaloverleg richtlijnontwikkelaars en redacteur.....	9
Programmateam.....	9
Deelprogramma Richtlijnontwikkeling (RLO)	9
Deelprogramma Invoering Richtlijnen (DIR)	11
Monitoring/ Evaluatie van het programma in maart 2016.....	15
De relatie van het programma met de beroepsverenigingen.....	15
Overleg met derden.....	16
Slotsymposium	22
Publicaties en presentaties	22
Afronding in 2016	26
Projectplan beheer richtlijnen 2016-2019	26

Inleiding

Namens de toen nog vier beroepsverenigingen in de Jeugdzorg werd op 1 april 2010 door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) bij het voormalige ministerie voor Jeugd en Gezin een subsidieaanvraag ingediend voor het Programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg. Dit werd toegekend op 15 juni 2010. Eind 2010 werd Phorza, beroepsvereniging voor sociaal-agogisch werkers, opgeheven. De overblijvende beroepsverenigingen, het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) en de Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW, voorheen NVMW) vervolgden het programma. Zij hebben de uitvoering daarvan bij het NJI ondergebracht.

Het jaar 2010 was het jaar van de voorbereidingen. Een programmaleiding werd gevormd, de Richtlijnadviescommissie Jeugdzorg (RAC-J) en de Stuurgroep Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg (SRJ) werden samengesteld. Er werden vijf knelpuntenanalyses uitgevoerd en de voorbereidingen voor de aanbesteding van de ontwikkeling van drie richtlijnen werden afgerond.

In het jaar 2011 kon op het fundament dat in het voorgaande jaar was neergezet, verder worden gebouwd. De aanbesteding en het vervolgens in opdracht geven van de ontwikkeling van vijf richtlijnen werd in 2011 uitgevoerd. Bovendien werden acht knelpuntenanalyses voorbereid en uitgevoerd, waarmee het materiaal verzameld werd voor de besluitvorming over de meeste overige te ontwikkelen richtlijnen. In 2011 werden nog vier andere richtlijnen aanbesteed.

Het jaar 2012 was opnieuw een jaar waarin een aantal richtlijnen werd voorbereid en in ontwikkeling genomen. Daarmee werd bereikt dat eind 2012 in totaal elf van de dertien richtlijnen van het programma waren aanbesteed en in ontwikkeling genomen. Werkenderwijs werd ook een aantal inhoudelijke dilemma's en vragen over de richtlijnontwikkeling zichtbaar die telkens om studie, keuzes en oplossingen vroegen. Nieuw in 2012 was de start van de Cliëntentafel Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg, een vaste werkgroep van cliënten die meekijkt en commentaar geeft tijdens de ontwikkeling van de richtlijnen. Dit was ook het jaar waarin professionals in de jeugdzorg voor het eerst kennismaakten met conceptringlijnen. Door middel van proefinvoeringen in zes organisaties werden de eerste twee richtlijnen voor de jeugdzorg in de praktijk getest op bruikbaarheid en toepasbaarheid.

In het jaar 2013 was het dan zo ver dat de eerste definitieve richtlijn voor de jeugdzorg, de Richtlijn Ernstige gedragsproblemen werd geautoriseerd door de beroepsverenigingen. Daarmee werd deze de vakinhoudelijke standaard voor de professionals in de jeugdzorg. Met hulp van een extern bureau werd een aantrekkelijke en eenvoudig toegankelijke digitale omgeving gebouwd waar deze richtlijn als eerste in kon worden gepubliceerd. In 2013 werd het programma uitgebreid met het in ontwikkeling nemen van een veertiende richtlijn, over kindermishandeling. Door deze late uitbreiding zou het technisch onhaalbaar worden deze opgeleverd en geaccepteerd te hebben voor de geplande afloop van het totale programma in april 2015. In overleg met het ministerie van VWS is besloten om de looptijd van het programma op te rekken tot 31 december 2015, om zo de ontwikkeling van deze veertiende richtlijn binnen de looptijd van het programma afgerond te krijgen. Het jeugdzorgveld heeft in 2013 voor het eerst kunnen kennismaken met de inhoud en het gebruik van richtlijnen, zij het nog met conceptversies. Een zestal conceptringlijnen werd in een aantal

geselecteerde teams van jeugdzorgprofessionals uitgetoetst en de ervaringen daarmee werden systematisch geëvalueerd in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam (HvA). Dat leverde niet alleen zeer bemoedigende reacties en nuttige aanpassingen van de richtlijnen zelf op, maar leerde ons ook veel over de benodigde strategieën voor de toekomstige invoer van alle richtlijnen die verwerkt werden in het invoerprogramma.

In het jaar 2014 is het programma inmiddels een goed geoliede machinerie geworden, waarin alle betrokken partijen zo op elkaar en op de eigen taak zijn ingespeeld dat de wat krappe en dwingende tijdsplanning te hanteren was. De programmaleiding zorgde er daarbij voor dat de vele processtappen van de dertien toen nog in ontwikkeling zijnde richtlijnen goed gevolgd en doorlopen werden. In 2014 werden nog eens vijf richtlijnen opgeleverd en in een zorgvuldig begeleid bestuurlijk proces geautoriseerd door de betrokken beroepsverenigingen. Dit bracht de stand eind 2014 op zes geautoriseerde richtlijnen jeugdzorg. Belangrijker is dat in 2015 de aandacht van ontwikkeling telkens meer verschoof naar die voor (proef-)invoer van de richtlijnen.

Vrijwel alle proefinvoeringen van conceptrichtlijnen vonden plaats in 2014. Voor ons programma, waarin de bruikbaarheid van de aanbevelingen voor het jeugdveld zo op de voorgrond staat terwijl de *evidence* niet altijd even dwingend is, is het integreren van de systematische proefinvoer in het proces van het ontwikkelen van een richtlijn essentieel. Drukke tijden dus voor het invoerteam. Voor de publicatie van de richtlijnen werd in 2014 samen met een extern bureau een digitale omgeving ontworpen waarin de eerste richtlijnen op aantrekkelijke en toegankelijke wijze werden gepubliceerd. Dankzij een zorgvuldig uitgevoerde invoerstrategie groeide bekendheid van professionals met het richtlijnenprogramma en het draagvlak voor richtlijnen behoorlijk hoewel er in 2014 feitelijk nog maar met twee digitaal gepubliceerde richtlijnen kon worden kennisgemaakt.

In het jaar 2015, onderwerp van dit jaarverslag en tevens het laatste volle jaar dat het programma liep, werd allereerst de naamgeving van het programma aangepast aan de terminologie van de in werking getreden Jeugdwet. Het oude 'jeugdzorg' werd 'jeugdhulp en jeugdbescherming'. De verbreding van de jeugdhulp onder de Jeugdwet maakte dat in 2015 met diverse organisaties en belangenbehartigers van nieuw aangesloten domeinen (LVB, Kinder- en Jeugdpsychiatrie) overleg gevoerd moest worden over de reikwijdte van de richtlijnen en benodigde aanpassingen in de toekomst.

Het jeugdveld kreeg in dit jaar de beschikking over nog eens acht geautoriseerde richtlijnen. De digitalisering en publicatie van de laatste vier richtlijnen uit het programma vond plaats in de maanden januari tot en met april 2016. Voor de uitloop van het programma tot en met 30 april 2016 werd toestemming verleend door het Ministerie van VWS.

In dit laatste jaar (en vier maanden) van het programma werd een sterke wissel getrokken op de inzet en bestuurlijke capaciteit van de beroepsverenigingen die ongeveer iedere zes weken weer een nieuwe richtlijn ter autorisatie kregen voorgelegd. In een aantal gevallen werd geautoriseerd op voorwaarde van het doorvoeren van correcties en wijzigingen. Het ging daarbij in alle gevallen om kleine en overzichtelijke aanpassingen van de richtlijn, wat er op wijst dat de voortrajecten en de daarin opgenomen inhoudelijke commentaarfase in alle gevallen goed zijn verlopen. De autorisatie kon daardoor in hoofdzaak op het correct verlopen proces worden verleend. Bij één richtlijn, die over ADHD, was het de ontwikkelwerkgroep zelf die in een laat stadium besloot grote delen van de tekst (met name over interventies) aan te willen passen aan de nieuwste inzichten, waardoor deze richtlijn als laatste uit het programma kon worden geautoriseerd en gepubliceerd.

In dit jaar is ook veel aandacht uitgegaan naar het toekomstige beheer van de richtlijnen, de blijvende aandacht voor het gebruik, en het aanschakelen van de nieuwe spelers in het jeugddomein. Daartoe is een projectplan door de drie beroepsverenigingen opgesteld dat een vervolg is op het huidige programma. Het ministerie van VWS heeft zich in een brief van 1 februari 2016 bereid verklaard het beheerproject te willen subsidiëren, in ieder geval voor het komende jaar, waarbij aangetekend werd dat onderzocht moet worden of de subsidieverlening op termijn verlegd kan worden naar de huidige financiers van de jeugdhulp en/of de 'eigenaren' van de richtlijnen. Het jaar 2015 is ook het jaar geweest waarin een groot aantal publicaties in vaktijdschriften over het richtlijnenprogramma werd gegenereerd. Een overzicht is opgenomen op pagina 22-23.

In het afgelopen jaar liepen ontwikkeltrajecten (de één na de ander) af en nam de aandacht voor invoer van richtlijnen evenredig toe. Voor professionals in het veld kwamen de richtlijnen dit jaar in sneltreinvaart beschikbaar, terwijl organisaties en teams nog aan het 'zetten' waren na alle veranderingen die de transitie met zich meebracht. De context van invoering werd dit jaar gekenmerkt door verandering en vernieuwing, in het hele veld. Enerzijds betekende dit dat het gaan werken met richtlijnen soms te veel was voor professionals, tussen alle veranderingen. Anderzijds viel de invoering dus ook samen met nieuwe kansen, nieuwe mogelijkheden om het werk in te richten en te onderbouwen. Richtlijnen worden daarbij door professionals ook als ondersteunend gezien. In het afgelopen jaar is het Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming verdubbeld qua aantal deelnemers. Dit netwerk is de kern van de infrastructuur waarlangs kennis en kunde over richtlijnen voor en tussen professionals gedeeld wordt.

Alle veertien richtlijnen zijn de aangepaste looptijd van het programma, dat wil zeggen lopend tot 1 mei 2016, ontwikkeld, geautoriseerd door de drie betrokken beroepsverenigingen, gepubliceerd en binnen de doelstellingen van het programma ingevoerd, hoewel wat betreft het laatste natuurlijk sprake is van een doorgaand proces.

Financieel zijn er geen overschrijdingen en liepen de uitgaven in de pas met de voortgang van het programma. Over het financiële verloop en het eindresultaat wordt in dit jaarverslag verantwoording afgelegd en zal met een accountantsonderzoek worden afgesloten.

De ontvangst van de richtlijnen in het veld en het gebruik er van is door een onafhankelijk onderzoeksinstituut (Praktikon) in de maand maart 2016 onderzocht en dat laat zien dat het programma zijn doel niet heeft gemist (zie pagina 15).

Behalve met dit jaarverslag zal het programma worden afgesloten met een kort en beeldend overzicht van wat in de volledige looptijd van dit programma tot stand werd gebracht.

Stuurgroep (SRJ)

Vertegenwoordigers van de drie beroepsverenigingen vormen samen de Stuurgroep Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, waar de besluitvorming over het programma plaatsvindt, of van waaruit besluiten kunnen worden teruggelegd bij de besturen van de beroepsverenigingen.

De Stuurgroep kende in 2015 de volgende leden:

- H.J. (Hester) de Boer, voorzitter (namens de BPSW)
- Prof. dr. J.E.H. (Hans) van Luit (namens de NVO)
- Drs. R.K. (Roland) Koning (namens het NIP)

De Stuurgroep is in 2015 vijf keer bij elkaar gekomen, op de volgende data: 2 februari, 23 maart, 1 juni, 28 september en 2 november. In 2016 (afroending programma) kwam de Stuurgroep bij elkaar op 25 januari en 22 april.

De aandacht in de vergaderingen is vooral uitgegaan naar besluitvorming over zaken die verband houden met de voortgang en de projectbeheersing, de acceptatie van opgeleverde richtlijnen, het deelprogramma Invoering en de communicatie over het programma. De Stuurgroep is bovendien besluitvormend op de door de Richtlijnadviescommissie Jeugdhulp en jeugdbescherming gegeven adviezen.

Richtlijnadviescommissie jeugdhulp en jeugdbescherming (RAC-J)

De Richtlijnadviescommissie jeugdhulp en jeugdbescherming is het inhoudelijk adviesorgaan van het programma. Zij adviseert ten behoeve van besluitvorming in de Stuurgroep. De leden hebben een bijzondere expertise op het terrein van richtlijnontwikkeling en implementatie en de diverse facetten van de praktijk van de jeugdhulp en jeugdbescherming en hebben zitting zonder last of ruggespraak van organisaties waarvan ze mogelijk ook deel uitmaken. De grote en diverse inhoudelijke kennis van de leden van de RAC-J bleek ook in 2015 weer van groot belang voor het programma.

De RAC-J vervulde een belangrijke rol bij het denken en adviseren over de methodiek van richtlijnontwikkeling en de daarbij benodigde aanpassingen om de sector goed te kunnen bedienen. Met hulp van leden van de RAC-J is onder andere de wijze van beoordelen van studies aangepast aan die van de sector door het beoordelingskader van de Erkenningscommissie Databank Effectieve Jeugdinterventies hierbij te introduceren. De RAC-J is richtinggevend geweest in het denken over gedeelde besluitvorming als wijze waarop cliëntenparticipatie in het gebruik van richtlijnen kan worden bevorderd. De RAC-J heeft de afgelopen paar jaar bovendien een aantal conceptrichtlijnen en rapporten van proefinvoer voorgelegd gekregen en deze telkens van belangrijke inhoudelijke adviezen voorzien. Een belangrijk aandachtspunt daarbij was telkens de relatie tussen de richtlijn en de toepasbaarheid voor de praktijk. Veel aandacht van de RAC-J ging in 2015 uit naar de invoer van de richtlijnen en de daarbij te bewandelen strategieën en naar het toekomstige beheerprogramma voor de richtlijnen.

De RAC-J kende in 2015 de volgende leden:

- Drs. C.A.P. (Cees) Weeda (voorzitter) (partner bij adviesbureau MastR)
- Dr. L. (Leonieke) Boendermaker (Hogeschool van Amsterdam, R.U. Groningen)
- Dr. M.A.H. (Margot) Fleuren (TNO, kwaliteit van leven)
- M. (Marianne) van de Laar (adviseur cliëntenparticipatie)
- Drs. Y. (Yvonne) Meijer (Leger des Heils)
- Drs. W.J.A.M. (Wim) Spierings (Flexus Jeugdplein)
- Drs. H. (Haske) van Veenendaal (Trant)

- C. (Carla) Verkooyen (William Schrikker Groep)
- Prof. dr. T.A. (Tom) van Yperen (NJI, Universiteit Groningen)

De Richtlijnadviescommissie is in 2015 vier keer bij elkaar gekomen. Het betreft de data: 20 januari, 14 april, 24 juni en voor het laatst op 13 oktober 2015.

Cliëntentafel

Het meenemen van het cliëntenperspectief is onontbeerlijk bij de ontwikkeling van bruikbare richtlijnen en behoort tot één van de drie kennisbronnen waaruit een richtlijnontwikkelaar put voor het opstellen van aanbevelingen. In de praktijk wordt cliëntenraadpleging vaak ingevuld door een enkele cliënt toe te voegen aan een werkgroep van professionals en wetenschappers. Het probleem daarvan is, dat die daar in zijn eentje meestal onvoldoende uit de verf komt. Met de oprichting in 2012 van de Cliëntentafel, die als een vaste werk-/expertgroep aan het richtlijnenprogramma is toegevoegd (die als kerngroep haar achterban kan raadplegen), draaien we die situatie om: de richtlijnontwikkelaar wordt uitgenodigd om zich te verantwoorden over het geleverde werk en gerichte vragen voor te leggen tijdens één van de bijeenkomsten van de verzamelde cliënten. Ook hebben we met de Cliëntentafel willen breken met het paternalisme in de hulpverlening: de richtlijnen zijn gebaseerd op gedeelde besluitvorming.

In 2015 heeft de Cliëntentafel vanuit haar specifieke deskundigheid de laatste conceptrichtlijnen en cliëntversies van commentaar voorzien. Dit leverde een veelheid aan praktische verbeteringen in de beoordeelde teksten op. Het betrof vaak teksten die een (impliciete) negatieve lading hadden, voornamelijk die raakten aan de ongelijkheid in de relatie cliënt-hulpverlener, en overzichten - zonder nuancering - zoals risicotaxatielijsten (die als 'afvinklijstjes' werden ervaren). Er werd bovendien steeds op gehamerd hoe belangrijk het is dat cliënten regie blijven houden op hun eigen hulpverleningsproces. Gaandeweg werd verder uitgewerkt wat 'gedeelde besluitvorming' concreet inhoudt.

De focus van de Cliëntentafel schoof in dit laatste jaar van het programma van ontwikkeling naar landelijke invoering van de richtlijnen. Er werd met het invoerteam meegedacht over invoer van de richtlijnen en over de website. Samen met het invoerteam werd een aantal tools ontwikkeld die het proces van gedeelde besluitvorming ondersteunen, zoals een tipsheet voor professionals en een 'vragenkaartje' met een aantal voorbeeldvragen die een opstap bieden om op basis van gelijkwaardigheid het gesprek met de hulpverlener te voeren. Ook leverde de Cliëntentafel een bijdrage aan verschillende bijeenkomsten die vanuit het programma werden georganiseerd, zoals de landelijke bijeenkomst van cliëntvertegenwoordigers op 3 november, meerdere bijeenkomsten van het Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming en het slotsymposium van het programma op 30 november. Enkele organisaties voor jeugdhulp raadplegen leden van de Cliëntentafel voor advies over cliëntparticipatie bij het werken met richtlijnen in hun eigen organisaties.

De Cliëntentafel is voor het programma als geheel van grote waarde gebleken en door alle betrokkenen (SRJ, RAC-J, programmaleiding en ontwikkelaars) zeer positief gewaardeerd: er werd vanuit persoonlijke betrokkenheid op indrukwekkende wijze geadviseerd voor een algemeen belang. Dankzij de waardevolle adviezen heeft het cliëntenperspectief veel positie gekregen in de veertien richtlijnen. De 'experts cliëntenparticipatie' hebben een belangrijke bijdrage gehad aan de

standaardparagraaf in alle richtlijnen over 'gedeelde besluitvorming' die de toon zet voor het gebruik van richtlijnen in de hulpverleningsrelatie. Op aanbeveling van Cliëntentafel zijn van alle richtlijnen een cliëntversie ('info voor ouders') gemaakt en zijn er van twee richtlijnen jongerenversies (filmpjes) ontwikkeld. Steeds weer viel de consistentie van meningen op, onder andere over wat cliënten beschouwen als goede hulpverlening, ondanks de diversiteit in de groep.

Tijdens de laatste bijeenkomst heeft de Cliëntentafel zelf teruggekeken op haar positie en functioneren binnen het programma. Daarbij kwam naar voren dat de deelname aan de Cliëntentafel voor de individuele deelnemers zelf ook van grote waarde is geweest, bijvoorbeeld voor de verwerking van eigen (traumatische) ervaringen: 'samen sterk maakt je zelf sterk'. In de Cliëntentafel is een hoopvol vertrouwen gegroeid dat er daadwerkelijk wordt uitgevoerd wat cliënten inbrengen en dat gedeelde besluitvorming terrein wint: van 'moeten' naar 'ingebakken'. Als succesfactoren van de Cliëntentafel werden onder andere genoemd: de betrokkenheid en veiligheid in de vaste groep, het van elkaar leren en samen analyseren, emoties die de advisering ondersteunen en het mobiliseren van kracht uit eigen problemen/gevoel van falen. De meerwaarde van de ervaringsdeskundigheid is besproken en in dit beeld samengevat:

De samenstelling van de Cliëntentafel Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming is in 2015 als volgt:

- L. (Leonie) Daalderop
- M. (Martine) Brouwer
- E. (Ellen) Hazebroek
- E. (Eliza) Huizinga
- J.T. (Johan) Schuurman
- H.J.A.M. (Henrie) Theunisse
- C.M. (Tiny) Tol of H. van Leeuwen (vervanging)
- C.G.A. (Tineke) Voogd (ook namens de LOC)

De Cliëntentafel wordt voorgezeten door Marianne van de Laar.

De Cliëntentafel is in 2015 drie keer een dagdeel samengekomen, te weten op 5 maart, 28 mei en voor de laatste keer op 1 oktober.

Kwartaaloverleg richtlijnontwikkelaars en redacteur

Om de verschillende betrokken richtlijnontwikkelaars de gelegenheid te geven van elkaar te leren en met elkaar en de programmaleiding voortgang en knelpunten uit te wisselen, is een kwartaaloverleg ingesteld. Daar zijn alle richtlijnontwikkelaars (zie voor hun namen de tabel op pagina 10), de programmaleiding en de redactionele ondersteuner van het programma aanwezig. Een belangrijk onderdeel van de bijeenkomsten is gewijd aan methodische vraagstukken, nieuwe ontwikkelingen, het afstemmen en komen tot uniformiteit in de aanpak, de tijdsplanning en het raamwerk van de op te leveren producten. Het vervult een onmisbare functie in het richtlijnenprogramma.

Het kwartaaloverleg heeft in 2015 plaatsgevonden op 12 maart, 4 juni, en omdat de meeste richtlijnen inmiddels waren opgeleverd voor het laatst op 17 september.

Programmateam

De dagelijkse uitvoering van het Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming berust bij het Nederlands Jeugdinstituut. De volgende personen zijn hierbij betrokken:

Programmaleiding

- Flip Dronkers (extern): programmamanager, verantwoordelijk voor de organisatie van het totale programma en het Deelprogramma Ontwikkeling;
- Karlijn Stals: coördinator Deelprogramma Invoering Richtlijnen (invoerteam), vanwege zwangerschapsverlof tijdelijk vervangen door Nienke Foolen (van januari t/m maart 2015).

Programmamedewerkers

- Anneke van As: ondersteuning programma, planning richtlijnontwikkeling en algemeen, coördinatie Cliëntentafel Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, organisatie slotsymposium;
- Nienke Foolen: betrokken bij proefinvoeringen en landelijke invoering, en vervangend coördinator Deelprogramma Invoering Richtlijnen (van januari t/m maart 2015) ;
- Jolanda Spoelstra: betrokken bij proefinvoeringen en landelijke invoering (invoerteam);
- Stefanie Abrahamse: betrokken bij proefinvoeringen en landelijke invoering (invoerteam);
- Irene van Bokhoven: betrokken bij landelijke invoering (invoerteam);
- Marion van Bommel: betrokken bij proefinvoeringen en landelijke invoering (invoerteam);
- Meike Koopman: stagiaire Universiteit Utrecht (invoerteam);
- Gea Koedam: ondersteuning invoerteam;
- Suzanne Hardeman: communicatieadviseur voor het programma op het gebied van online en offline communicatie;
- Bart Juttman: ondersteuning communicatie invoerteam (oktober 2015 t/m maart 2016).

In 2015 waren verder betrokken: Marianne Berger (intern projectleider NJi), Francis Mastwijk (financial controller NJi) en Iris Dijkstra (redactionele ondersteuning, extern). Voor de evaluatie van proefinvoeringen is samengewerkt met de Hogeschool van Amsterdam: Leonieke Boendermaker, Inge Ruitenbergh, Olaf Goorden en Pieter Jelle Moenandar.

Deelprogramma Richtlijnontwikkeling (RLO)

In 2015 hoefden in het kader van het programma geen nieuwe richtlijnen meer in ontwikkeling genomen te worden. Alle aandacht in het deelprogramma richtlijnontwikkeling ging uit naar de

zorgvuldige begeleiding bij de verschillende processtappen richting autorisatie en publicatie van de dan nog in ontwikkeling zijnde richtlijnen. Het jaar 2015 konden we zo afsluiten met dertien geautoriseerde richtlijnen. De Richtlijn ADHD werd als laatste in maart 2016 geautoriseerd.

	<i>in ontwikkeling genomen 2011</i>	<i>projectleider</i>	<i>voorzitter werkgroep</i>	<i>geautoriseerd door de bv's</i>
1	Problematische gehechtheid	Dr. M.S. (Marianne) de Wolff (TNO)	Prof. dr. H.J.A. (Hedwig) van Bakel	2014
2	Ernstige gedragsproblemen	Drs. M.I. (Marjan) de Lange (Nji)	Prof. dr. N.W. (Wim) Slot	2013
3	ADHD	Dr. G. (Geurt) van de Glind, opgevolgd door Dr. H. Sinnema (Trimbos)	Prof. dr. F. (Frits) Boer	2016
4	Uithuisplaatsing	Drs. R.T. (René) van Vianen (Nji)	Prof. dr. T. (Tjalling) Zandberg	2014
5	Crisisplaatsing	Drs. R.T. (René) van Vianen (Nji)	Prof. dr. T. (Tjalling) Zandberg	2014

	<i>in ontwikkeling genomen 2012</i>	<i>projectleider</i>	<i>voorzitter werkgroep</i>	
6	Stemmingsproblemen	Drs. J.A.C. (Jolanda) Meeuwissen (Trimbos)	Drs. Y.A.J. (Yvonne) Stikkelbroek	2014
7	KOPP	Drs. J.A.C. (Jolanda) Meeuwissen (Trimbos)	Prof. dr. C.M.H. (Clemens) Hosman	2014
8	Scheiding en problemen van jeugdigen	Drs. I. (Inge) Anthonijsz (Nji) / Dr. A.P. (Ed) Spruijt (UU)	Dr. I.E. (Inge) van der Valk	2015
9	Pleegzorg	Drs. M.I. (Marjan) de Lange (Nji)	Prof. dr. H.W.E. (Hans) Grietens	2015
10	Middelengebruik	Drs. G. (Geurt) van de Glind, opgevolgd door Dr. B. van Wijngaarden (Trimbos)	Prof. dr. T.A.H. (Theo) Doreleijers	2015
11	Multiprobleemgezinnen	Drs. M. (Mariska) van der Steege (Nji)	Dr. M. (Majone) Steketee	2015

	<i>in ontwikkeling genomen 2013</i>	<i>projectleider</i>	<i>voorzitter werkgroep</i>	
12	Residentiële jeugdhulp	Drs. M.I. (Marjan) de Lange (Nji)	Prof. dr. N.W. (Wim) Slot	2015
13	Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp	C. (Cora) Bartelink MSc (Nji)	Dr. H. (Huub) Pijnenburg	2015
14	Kindermishandeling	Dr. A. (Annelies) Broerse (TNO)	Dr. I.J. (Ingrid) ten Berge	2015

Alle richtlijnen doorliepen na het schrijven van de concepttekst in de jaren 2013 - 2015 de fase van commentaar en proefinvoering. Dat wil zeggen dat het concept werd getoetst door het voor commentaar voor te leggen aan een aantal partijen en door het uit te proberen in het veld in een zogeheten proefinvoering¹. Op basis van de op deze wijze verkregen feedback werden de definitieve versies van de richtlijnen geschreven en vastgesteld.

De volgende partijen is tijdens de ontwikkeling gevraagd om commentaar te leveren:

- De Richtlijnadviescommissie jeugdhulp en jeugdbescherming (RAC-J) bekijkt de richtlijnen vanuit het perspectief van het projectplan en de opdrachtverstrekking, en beoordeelt globaal de inhoud, en in samenspraak met het invoerteam ook de geschiktheid voor de proefinvoering.
- De beroepsverenigingen BPSW, NIP en NVO buigen zich over de tekst van de richtlijnen en de daarbij behorende onderbouwing en leveren hun inhoudelijke commentaren systematisch geordend en gemotiveerd aan bij de ontwikkelaar van de richtlijn.
- Defence for Children Nederland adviseert het programma op conformiteit met het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind.
- Pharos, kenniscentrum voor diversiteitsvraagstukken, heeft na bestudering en commentaren op drie richtlijnen, een algemene paragraaf gemaakt over de cultuursensitiviteit van de richtlijnen. Deze werd in alle richtlijnen standaard ingevoegd.
- Het Expertisecentrum van de William Schrikker Groep gaat zorgvuldig na of de richtlijnen en aanbevelingen ook van toepassing zijn op kinderen en jeugdigen met een verstandelijke beperking en hun ouders.

Hoewel teksten door de ontwikkelaar als voldoende eindproduct moeten worden afgeleverd, wordt door ons additioneel ook nog redactionele feedback geboden. Dit is van belang om er voor te zorgen dat de verschillende richtlijnen eenduidige taal spreken en eenzelfde opbouw kennen. Daartoe is een redactie-format gemaakt en wordt iedere richtlijn door dezelfde redacteur bovendien twee maal doorgenomen. In een eerste redactieslag wordt vooral gelet op de opbouw van het stuk, op de interne consistentie (zijn de uitgangsvragen overall hetzelfde geformuleerd, en worden ze überhaupt wel – in een logische volgorde – beantwoord), wordt nagegaan of het format is gevolgd en de standaardteksten zijn opgenomen, en wordt de rode draad genoeg vastgehouden (geen oeverloze uitstapjes). De aanbevelingen en uitgangsvragen worden dan wel heel precies (dus ook tekstueel) bekeken, maar verder vindt de eerste redactie meer op hoofdlijnen plaats. Pas bij de tweede redactie wordt de hele tekst doorgenomen. Het document met de onderbouwing van de richtlijn wordt slechts globaal redactioneel getoetst aan het voorgeschreven format en op de conformiteit met de richtlijn.

Deelprogramma Invoering Richtlijnen (DIR)

Voor de invoering van richtlijnen is een apart deelprogramma ontwikkeld, waarbij de focus ligt op het gebruik van ontwikkelde richtlijnen in de praktijk van de jeugdhulp en jeugdbescherming. Hoewel het woord 'invoering' doet vermoeden dat dit begint wanneer een richtlijn klaar is, weten we inmiddels dat aandacht voor de invoering nodig is vanaf de start, direct wanneer een richtlijn in ontwikkeling is

¹ Vanwege de vele wijzigingen in de Richtlijn ADHD na de proefinvoer is in het kader van de acceptatie van deze richtlijn eind 2015 een tweede (korte) proefinvoer uitgevoerd.

genomen. Het invoerteam denkt mee met de werkgroep over de formulering van aanbevelingen en stuurt aan op concrete, praktische en handelingsgerichte aanbevelingen voor de professionals in het veld. Daarnaast houdt het invoerteam al bij conceptversies van de richtlijn voor ogen wat dit betekent voor gebruik van de richtlijn door professionals in het veld: wat is er nodig aan communicatie, scholing, coaching, randvoorwaarden etc. Een professional verwoordt het bijvoorbeeld als volgt: 'Bijvoorbeeld "in gesprek gaan met ouders", dat is heel breed. Ik zou het fijner vinden om het nog concreter te maken. Ik mis meer het antwoord op "hoe dan? Wat is specifiek van belang bij deze problematiek?".'

In algemene zin is 2015 een jaar geweest waarin de nadruk heeft gelegen op de landelijke invoering, ofwel het daadwerkelijk gebruik van richtlijnen in de praktijk. Terugkijkend is in 2012 met de twee eerste richtlijnen ervaring opgedaan met proefinvoeringen van conceptrichtlijnen in het jeugdveld, in 2013 is de aanpak op basis daarvan bijgesteld en in 2014 verlopen de proefinvoeringen doorgaans optimaal. In 2015 was dit een geoliede machine: proefinvoeringen verliepen soepel, ervaring zorgde ervoor dat knelpunten sneller opgespoord werden en het arsenaal aan oplossingen voor knelpunten was uitgebreid. Hierdoor kon de aandacht verschuiven naar gebruik van de richtlijnen in de (zeer diverse!) context van de uitvoeringspraktijk van professionals in jeugdhulp en jeugdbescherming. Hierna wordt kort uiteengezet hoe er in 2015 en 2016 aandacht was voor 1) proefinvoeringen, 2) landelijke invoering, 3) communicatie en 4) monitoring ofwel evaluatie van het programma.

Proefinvoering

Een onmisbaar onderdeel van de invoering betreft de proefinvoering. Tijdens de proefinvoering experimenteert een aantal professionals met de richtlijnen in de context van hun dagelijkse praktijk. De informatie die dit oplevert is bedoeld om zicht te krijgen op wat er nodig is voor brede invoering van de richtlijn verbetering van de richtlijn zelf.

In 2012 is gestart met de proefinvoeringen van de eerste twee richtlijnen voor de jeugdhulp en jeugdbescherming. In 2013 zijn deze afgerond en zijn er nog eens vier proefinvoeringen gestart. In 2014 vindt er een piek plaats waar het gaat om de proefinvoeringen: in totaal vinden de proefinvoeringen van elf conceptrichtlijnen (deels) plaats. In 2015 worden nog twee proefinvoeringen afgerond. In totaal zijn er ruim 400 professionals direct betrokken bij de proefinvoeringen, afkomstig uit 36 organisaties. Vanaf 2014 zijn er ook wijkteams betrokken bij de proefinvoeringen. In totaal gaat het om wijkteams vanuit elf gemeenten.

Voor de evaluatie van de proefinvoering wordt samengewerkt met de Hogeschool van Amsterdam en met TNO. Er is samen met deze organisaties een opzet gemaakt, gericht op hoe de richtlijn wordt gebruikt, het signaleren van knelpunten in het gebruik, suggesties voor verbetering van de richtlijn en suggesties voor landelijke invoering van de richtlijn. Ten behoeve van de evaluatie zijn kernelementen van de richtlijn bepaald in afstemming met de ontwikkelaar, zijn er registratieformulieren ontwikkeld en (groeps)interviews gehouden met de uitvoerende professionals, cliënten en managers. Feedback wordt geordend langs de determinanten genoemd in de MIDI².

² Fleuren, M., Paulussen, T.G.W.M., Dommelen, P. van., & Buuren, S. van (2012). *Meetinstrument voor determinanten van innovaties (MIDI)*. Leiden: TNO.

Richtlijn	Proeflocaties	Regio
1 Ernstige gedragsproblemen	Entréa Spirit Almata	Oost West Midden
2 Problematische gehechtheid	Trajectum (Youké) OCK Het Spalier LSG Rentray/Joozt	Midden Noord Midden
3 ADHD	Oosterpoort Entréa	Zuid Oost
4+ 5 Uithuisplaatsing + Crisisplaatsing	Altra Jeugdhulp Friesland BJZ Gelderland BJZ Haaglanden, Zuid-Holland	West Noord Oost West
6 Scheiding en problemen van jeugdigen	Ouder-Kind Adviesteams, Amsterdam FlexusJeugdplein Lindenhout	West West Oost
7 Kinderen van Ouders met Psychiatrische Problematiek (KOPP)	Youké MOC 't Kabouterhuis TriviumLindenhof	Midden West West
8 Stemmingsproblemen	Youké Pluryn Hoenderloo Groep Combinatie Jeugdzorg	Midden Zuid Zuid
9 Pleegzorg	De Rading Jeugdformaat Youké	Midden West Midden
10 Middelengebruik	Jeugdhulp Friesland Pameijer, LVG setting Stek Jeugdhulp Trivium Lindenhof Wijkteam Charlois Flexus Jeugdplein	Noord West West West West West
11 Multiprobleemgezinnen	William Schrikkergroep BJZ Gelderland Rubicon GRIP team (gemeente Hengelo)	Oost Oost Zuid Oost
12 Residentiële jeugdhulp	Jeugdformaat Entrea Pactum	West Oost Oost
13 Samen beslissen over passende hulp	Wijkteams regio Apeldoorn Wijkteams Zeeland Wijkteams regio Utrecht	Oost Zuid Midden
14 Kindermishandeling	Fier Fryslan Timon Jarabee	Noord Midden Oost

In 2016 volgt nog een publicatie over de verzamelde data van alle proefinvoeringen die zijn uitgevoerd.

Landelijke invoering

Met de landelijke invoering wordt beoogd dat professionals in de jeugdhulp en jeugdbescherming de richtlijnen gaan gebruiken. De primaire doelgroep waar het programma zich van oorsprong op richt zijn de 22.000 professionals die nu werkzaam zijn in circa 75 organisaties. Daarnaast houden we steeds voor ogen dat de groep professionals, die zich bezig houdt met hulp aan jeugdigen, veel groter is (lokale zorg voor jeugd, wijkteams, Ivb, jeugd-ggz). De primaire doelgroep blijft de bij het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) geregistreerde (HBO of WO) professionals in de jeugdhulp en

jeugdbescherming, maar de plek van waaruit deze professionals werken kent een steeds grotere diversiteit dan ten tijde van de opzet van het programma. Voor het programma gaan we hierbij uit van het idee: 'Wie de schoen past, trekke hem aan'.

Deze professionals krijgen in de jaren 2014 en 2015 in totaal veertien richtlijnen ter beschikking. Het is echter alles behalve vanzelfsprekend dat beschikbaarheid van de richtlijnen tot daadwerkelijk gebruik leidt, zo leert ons kennis en praktijk over invoeringsprocessen. Professionals moeten de richtlijnen gaan kennen en kunnen vinden (verspreiding), een positieve intentie tot gebruik ontwikkelen (adoptie), in staat gaan zijn de richtlijnen te gebruiken zoals bedoeld (implementatie) en de richtlijnen blijvend gaan gebruiken (continuering).

Met voortschrijdend inzicht is al in 2014 besloten om de aandacht voor invoering van richtlijnen niet te beperken tot het inhoudelijk implementeren van elke richtlijn afzonderlijk (bijvoorbeeld door scholing, instructie of ontwikkeling van specifieke materialen). In plaats daarvan is er voor gekozen om de landelijke invoering 'breed' in te steken. Voor het werkveld van jeugdhulp en jeugdbescherming is het werken met richtlijnen zo nieuw, dat dit uitleg vraagt. Daarnaast is het van belang om de invoering van richtlijnen aan te passen aan de specifieke context van de werkpraktijk van de professional. Dat vraagt om maatwerk, zeker in de dynamiek waarin het veld zich in het jaar na de transitie bevindt.

In 2014 zijn de plannen voor landelijke invoering van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming verder uitgewerkt in een onderbouwing voor de landelijke invoering (Fleuren, Stals, Ooms, & Weeda, 2014) en een Actieplan per doelgroep (cliënten en cliëntorganisaties, professionals, beroepsverenigingen, opleidingsinstituten, organisaties voor jeugdhulp en jeugdbescherming). Uit onderzoek en ervaring in andere sectoren weten we dat een goed uitgevoerd invoerprogramma de kans op daadwerkelijk gebruik van de richtlijnen vergroot, zodat jeugdigen en ouders de best beschikbare hulp krijgen. In de onderbouwing wordt geschetst welke landelijke ondersteuning nodig is voor succesvolle invoering van de richtlijnen.

2015 was het jaar waarin de plannen uitgevoerd werden. Een belangrijk onderdeel daarvan is het [Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming](#). Vanuit de circa 75 organisaties voor jeugdhulp en jeugdbescherming zijn 'aanjagers' geworven: formele én informele leiders die het werken met richtlijnen binnen hun organisatie verder kunnen brengen. Inmiddels zijn 119 leden uit 68 organisaties lid. De daadwerkelijke implementatie en continuering moet plaatsvinden in het dagelijks werk van professionals: de gesprekken tussen professionals en hun cliënten en in gesprekken tussen professionals en hun begeleiders. Om die reden is er in het invoerprogramma veel aandacht voor de daadwerkelijke toepassing van richtlijnen in de dagelijkse zorg voor jeugdigen. Werkt het? Helpt het? Wat is er nodig om richtlijnen goed te gebruiken?

Tijdens netwerkbijeenkomsten (drie in 2015, één in 2016) wisselen de aanjagers vanuit diverse organisaties ervaringen uit over het gebruik van richtlijnen, is er ruimte voor scholing (bijvoorbeeld over gedeelde besluitvorming, reflectieve praktijk, implementatiedeskundigheid) en advies (vanuit het programma of daarbuiten) en het stellen van vragen (aan de beroepsverenigingen, SKJ of de Cliëntentafel). De bijeenkomsten zijn enthousiasmerend, informatief, creatieve en bruisen van de energie. Van deze bijeenkomsten is [een videoverslag](#) beschikbaar.

Naast het netwerk verzorgt het programma op allerlei andere manieren voorlichting, instructie en scholing over de richtlijnen (zie onder andere de lijst met presentaties en bijeenkomsten).

Monitoring/ Evaluatie van het programma in maart 2016

Onderdeel van de landelijke invoering van richtlijnen is ook monitoren van het proces. Tijdens de netwerkbijeenkomsten wordt de voortgang van de invoering van richtlijnen bij aangesloten organisaties systematisch gevolgd. In maart 2016 is aanvullend op deze peilingen in het netwerk een brede peiling uitgevoerd door onderzoeksinstituut Praktikon in Nijmegen onder jeugdprofessionals. De resultaten van dit onderzoek stemmen positief. Onder de respondenten was de bekendheid met de richtlijnen groot, en opvallend was dat 91 procent van hen van mening is dat het gebruik van richtlijnen bij de uitoefening van de functie behoort. Er is sprake van een zeer positieve attitude over richtlijnen, opgebouwd in de afgelopen vijf jaar waarin de richtlijnen werden geïntroduceerd in het jeugdveld. Wat beoogd werd door aan de ontwikkeling van de richtlijnen een apart en intensief invoerprogramma te koppelen, heeft zijn uitwerking niet gemist: de richtlijnen worden inmiddels omarmd door professionals in de jeugdhulp en jeugdbescherming.

De relatie van het programma met de beroepsverenigingen

Voor de beroepsverenigingen NVO, NIP en BPSW zijn zowel de vakinhoudelijke standaarden (zoals richtlijnen) als de beroepsethische code, samen de 'professionele standaard' vormend, belangrijke instrumenten voor de beroepsvorming en de zelfregulering van de beroepsgroepen. Het is een onmisbare en belangrijke bijdrage van SKJ of BIG geregistreerde beroepsbeoefenaren aan de kwaliteit van het stelsel. De beroepsverenigingen hebben hierin vanuit hun doelstellingen een rol en verantwoordelijkheid waaraan ze wat betreft de vakinhoudelijke standaarden invulling geven door als eigenaren van het programma vertegenwoordigd te zijn in het besluitvormende orgaan, de Stuurgroep Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.

De beroepsverenigingen hebben echter meer taken en verantwoordelijkheden die verband houden met het programma en de daarbinnen te ontwikkelen en in te voeren richtlijnen. Zij zijn en worden geconsulteerd over geschikte deelnemers aan knelpuntenanalyses, aan ontwikkelwerkgroepen en klankbordgroepen. Verder worden ze geacht op systematische wijze commentaar aan te leveren op conceptrichtlijnen en deze richtlijnen na een goed verlopen proces uiteindelijk te autoriseren. Dat is nogal wat, en zeker als dit bijna gelijktijdig voor een groot aantal richtlijnen aan de orde is. Bovendien hebben de beroepsverenigingen een rol bij het verspreiden en borgen van richtlijnen, en staat het toekomstig beheer van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming uitgebreid op de agenda. Tenslotte accrediteren de beroepsverenigingen het bij- en nascholingsaanbod dat over richtlijnen wordt ontwikkeld en uitgevoerd.

Dat dit bij elkaar een fors beslag legt op bestuursleden, beleidsmedewerkers en communicatiemedewerkers van de beroepsverenigingen, moge duidelijk zijn. Vanuit het programma proberen we de betrokken vertegenwoordigers van de beroepsverenigingen hier zo goed mogelijk in te ondersteunen. Dat doen we door overzichten van de richtlijnen en geplande acties van de zijde van de beroepsverenigingen te verstrekken, heldere afspraken te maken, formats en sjablonen te ontwikkelen, de commentaarfase zo persoonlijk mogelijk te begeleiden en daarvoor per richtlijn instructiebijeenkomsten te beleggen, en door in regulier overleg met beleids- en communicatiemedewerkers knelpunten weg te helpen nemen. Medewerkers van ons programma waren betrokken bij een studiemiddag van NIP, NVO en BPSW op 27 maart 2015, en op 16 september 2015 werd een presentatie verzorgd op de NIP opleidingenmarkt.

Overleg met derden

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Op 17 april 2015 werd het jaarverslag 2014 besproken. Belangrijke onderwerpen waren de goede voortgang van het programma, verschuivingen in begrotingsposten binnen het totaalbudget, het toenemende draagvlak onder professionals en het maken van aparte jongerenversies van de richtlijnen. Er werd gesproken over de verschillende scenario's voor het toekomstig beheer van de richtlijnen en de subsidiering van een projectplan t.b.v. het toekomstig beheer. Ook werden zorgen uitgesproken over de beeldvorming bij gemeenten over de rol en betekenis van richtlijnen voor het lokale jeugdbeleid. In een brief van 23 juli 2015 is het ministerie van VWS akkoord gegaan met het jaarverslag 2014, en liet zij weten een plan ten behoeve van het toekomstig beheer van de richtlijnen tegemoet te willen zien. Op 31 augustus 2015 en 2 november 2015 hebben hierover oriënterende besprekingen op VWS plaatsgevonden. Een subsidieverzoek werd op 5 november 2015 bij Subsidieplein (VWS) ingediend. Op de slotconferentie van het richtlijnenprogramma, 30 november jl., kondigde staatssecretaris Van Rijn in een videoboodschap aan dat hij van zins was om dit subsidieverzoek voor het beheer van de richtlijnen te honoreren. Hij voegde daar aan toe dat de subsidieverlening niet voor de gevraagde vier jaar, maar eerst voor één jaar zou worden verstrekt, en dat het zijn bedoeling is om de financiering in de toekomst te verleggen naar de gemeenten als financier van de zorg en/of naar de beroepsgroepen als verantwoordelijke partijen voor de standaarden. In een eerder overleg met VWS waren wij al op de hoogte gesteld van de intentie om de kosten voor de kwaliteit van de jeugdhulp te willen verleggen van VWS naar de financier van de zorg, te weten de gemeenten, en waar het richtlijnen betreft zo mogelijk ook naar de verantwoordelijken voor de standaarden, de beroepsgroepen.

Begin februari 2016 ontvingen wij de definitieve subsidietoekenningsbrief van het Ministerie van VWS van 1 februari 2016. Daarin wordt deze voorwaarde uitgewerkt in de vorm van een inspanningsverplichting om bij te dragen aan een mogelijke overdracht van de financiering van VWS naar andere partijen. In september 2016 moeten deze inspanningen worden geëvalueerd zodat het ministerie kan besluiten over het al of niet vervolgen van de financiering van het beheerprogramma in 2017.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

Vanuit het programma werd al lang de behoefte gevoeld aan een dialoog met de VNG over de consequenties van werken met beroepsgeregistreerde jeugdhulpverleners en hun professionele standaard (waaronder de richtlijnen) in de gemeentelijke context. Vanwege de vele zaken die om aandacht vochten bij de transitie van de jeugdzorg naar de gemeenten, duurde het even tot het richtlijnenprogramma op de agenda van de VNG kwam. Tijdens de door VNG georganiseerde VoordeJeugddag op 5 oktober 2015 werd het richtlijnenprogramma door ons op verschillende wijzen door het programma gepresenteerd. In 2015 werd een expertmeeting over richtlijnen door de VNG voorbereid, die op 5 februari 2016 doorgang vond. De bijdrage van richtlijnen aan de kwaliteit van het stelsel kwam daar uitvoerig aan de orde. Voor de VNG bleek het van belang te begrijpen dat de richtlijnen niet de bindende regels zijn die vernieuwing (de 'bedoeling' van de jeugdhulp) in de weg gaan staan, maar dat het hulpmiddelen zijn in handen van reflectieve professionals die samen met cliënten afwegingen maken over wat er nodig is. Afsproken is dat de weerslag van deze expertmeeting in de vorm van een op te stellen nota ter beschikking van gemeenten zal worden gesteld. Richtlijnen en de gemeentelijke context kwam ook aan de orde tijdens twee miniconferenties over Triage in het Wijkteam op 25 september 2015 en 5 februari 2016 en tijdens

enkele besprekingen met Zorginstituut Nederland (zie paragraaf hieronder) waarin de VNG participeerde. We zijn verheugd dat in 2015 de dialoog met de VNG over richtlijnen tot stand is gekomen.

Zorginstituut Nederland (ZiNL)

Het Zorginstituut heeft als opdracht meegekregen om regie te voeren op de kwaliteit van de zorg in Nederland. Tot nu toe betreft dit de zorg die onder de zorgverzekeringswet wordt geleverd, maar de Staatssecretaris Martin van Rijn heeft aangegeven te willen verkennen of ook de kwaliteit van zorg die onder de Jeugdwet valt onder regie van het Zorginstituut zou moeten worden gesteld. In verband daarmee is door de programma-coördinator een verkennend gesprek met ZiNL gevoerd op 13 januari 2015 en zijn in het afgelopen jaar alle richtlijnen successievelijk opgenomen in de kwaliteitsbibliotheek van het Zorginstituut, dat als voorportaal van het Kwaliteitsregister van het Zorginstituut dienst doet. Om opgenomen te kunnen worden in het Kwaliteitsregister zelf moet aan enkele aanvullende voorwaarden worden voldaan, maar belangrijker nog, moet de verkenning en het besluit van VWS hierover worden afgewacht. Ter oriëntatie op dit onderwerp en op initiatief van VWS werden op 25 november 2015 en 24 februari 2016 twee bijeenkomsten gehouden met vertegenwoordigers van ZiNL, de ministeries van VWS en V&J, de VNG en het Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.

Jeugdzorg Nederland (JN)

Jeugdzorg Nederland vindt de richtlijnen een belangrijk kwaliteitsinstrument voor de jeugdhulp en hecht aan de onderscheiden rollen en verantwoordelijkheden van beroepsbeoefenaren en organisaties waar het gaat om het gebruik van richtlijnen. Er is structureel afstemmingsoverleg tussen Jeugdzorg Nederland en het programma en JN wordt structureel betrokken bij de communicatie over de (invoering van) de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. De meeste aangesloten organisaties hebben inmiddels een aandachts-functionaris richtlijnen (een z.g. 'aanjager') die onderdeel uitmaakt van een actief invoernetwerk dat door ons programma wordt gefaciliteerd. Op 5 maart 2015 is een presentatie verzorgd voor de P&O managers van de bij JN aangesloten organisaties. Op 2 februari 2016 volgde een presentatie op de ledenvergadering van de branche jeugd- en opvoedhulp van Jeugdzorg Nederland.

Guidelines International Network GIN (Nederlandse afdeling GENEVER)

Zowel Karlijn Stals als Flip Dronkers hebben zich aangesloten bij het internationale richtlijnen netwerk GIN. In 2015 is geparticipeerd in enkele bijeenkomsten van de Nederlandse afdeling. Van 8-11 oktober vond het jaarlijkse internationale congres van GIN plaats in Amsterdam. Met een posterpresentatie werden enkele bijzondere aspecten van het richtlijnenprogramma voor het voetlicht gebracht, met name de binnen de ontwikkeling geïntegreerde proefinvoer en de actieve participatie van cliënten in de ontwikkeling en invoer van richtlijnen.

Overleg opleiders over scholing in richtlijnen

Met enkele institutionele en particuliere aanbieders van bij- en nascholing in het jeugddomein is op 3 april 2015 gesproken over het onderbrengen van het werken met richtlijnen en de specifieke inhoud van richtlijnen in de bij- en nascholingsprogramma's. Het onderwerp is vervolgens opgepakt door de beroepsverenigingen in het kader van hun accrediterende rol in een bespreking op 10 september 2015. In september 2016 zijn tientallen opleiders geïnformeerd over de Richtlijnen jeugdhulp en

jeugdbescherming tijdens de jaarlijkse opleidingsmarkt van het NIP. In het kader van het beheerprogramma zal bij- en nascholing en het komen tot *e-learning* modules verder worden uitgewerkt.

GGZ Nederland

Bij de verbreding van het jeugddomein is jeugd-ggz onderdeel van de jeugdhulp onder de Jeugdwet geworden. Met een beleidsmedewerker van GGZ Nederland heeft op 18 mei 2015 een eerste verkenning plaatsgevonden over wat dit betekent voor de reikwijdte van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. In het beheerprogramma dat vanaf 2016 loopt, wordt het aanschakelen van de jeugd-ggz verder gestalte gegeven.

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ)

Het NCJ initieert en beheert de richtlijnontwikkeling voor de jeugdgezondheid (consultatiebureaus en schoolartsen). Een goede afstemming met het NCJ in verband met de afbakening van richtlijnonderwerpen, het continuüm van zorg en samenwerking op de werkvloer is noodzakelijk. Er is daarom periodiek overleg met Trudy Dunnink, beleidsmedewerker van het NCJ. Dit heeft in 2015 plaatsgevonden op 6 oktober en 19 november. Tussen NCJ en het richtlijnenprogramma zijn een aantal samenwerkingsafspraken gemaakt, die er voor moeten zorgen dat we geen werk dubbelop doen en inhoud van richtlijnen waar nodig goed met elkaar afstemmen.

Op 27 januari 2015 is met de toenmalige directeur van het NCJ, Ferdinand Strijthagen vooruitgekeken naar mogelijke samenwerking bij het beheer van richtlijnen. Op 2 maart 2016 is kennisgemaakt met de Richtlijnadviescommissie voor de jeugdgezondheidszorg. Onderwerp van bespreking was of de Richtlijn Samen beslissen over passende hulp geschikt gemaakt kon worden voor beide vakgebieden. Dat bleek vanwege de verschillende oriëntaties van jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp (nog) niet mogelijk. Op het congres Jeugd in Onderzoek van 9 maart 2015 en 14 maart 2016 hebben we met het NCJ samen een richtlijnentafel ingericht.

Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ

Het netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGz is een samenwerkingsverband dat is opgericht door de beroepsverenigingen van de psychiaters (NvVP) en de psychologen (NIP) en het Landelijk Platform GGz (LPGGz). In het netwerk participeren daarnaast GGz Nederland (GGz NL), Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en een groot aantal andere relevante beroepsorganisaties en stakeholders. Het netwerk ontwikkelt en beheert kwaliteitsstandaarden voor de zorg. Een kwaliteitsstandaard is een verzamelnaam van richtlijnen, zorgmodules en zorgstandaarden, die betrekking hebben op het gehele zorgproces en die vastleggen wat goede zorg is. Een groot aantal van de standaarden die het Netwerk in ontwikkeling heeft, bestrijkt ook de kindertijd. Met het Netwerk is afgesproken waar mogelijk de samenwerking op te zoeken en er zo toe bij te dragen dat een elkaar aanvullend palet aan professionele standaarden ontstaat. Met het Netwerk zijn ook afspraken gemaakt over samenwerking op het terrein van de ontwikkeling van meetinstrumenten voor gebruik van de kwaliteitsstandaarden. Er is op 14 april 2015 met de directeur en een vertegenwoordiger van het bestuur van het Netwerk overleg geweest over een nauwe organisatorische samenwerking op het gebied van beheer. Daar is op dit moment nog niet voor gekozen, vanwege de andere en zeer specifieke context waarin richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming worden ingevoerd, het nieuwe van het werken met richtlijnen in dit werkveld, en de andere benadering die dit vooral snog vraagt. Flip Dronkers is lid van de Agendaraad van het Netwerk.

ZonMw

Bij het zoeken naar *evidence* voor aanbevelingen van de richtlijnen, stuiten ontwikkelaars op deelonderwerpen, waar onvoldoende onderzoek naar is gedaan. De witte vlekken in het kennisdomein. Deze kennislacunes die tijdens de ontwikkeling van een richtlijn blijken, werden ten behoeve van de toekomstige onderzoeksagenda van ZonMw per richtlijn verstrekt, direct nadat deze zijn opgesteld. ZonMw heeft in 2015 een eerste call voor onderzoeksvorstellen aan de hand van onze overzichten uitgezet. Tussen programmaleiding en ZonMw is ook op andere wijze contact vanwege het lidmaatschap van Karlijn Stals van de programmacommissie Richtlijnen Jeugdgezondheidszorg 2013-2018 van ZonMw.

Inspectie Jeugdzorg

De Inspectie Jeugdzorg was vanaf het begin betrokken bij het programma, onder andere door deelname aan een aantal knelpuntenanalyses. Op 17 december 2015 werd door de programmaleiding een tweede presentatie gegeven over de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming voor alle inspecteurs van het Samenwerkend Toezicht Jeugd. De Inspectie heeft het gebruik van professionele standaarden (waaronder richtlijnen) nadrukkelijk opgenomen in het eind 2014 gepubliceerde Toetsingskader Verantwoorde hulp voor jeugd dat vanaf 2015 wordt toegepast.

Landelijk Overleg Cliëntenraden (LOC)

Het LOC Zeggenschap in Zorg is vertegenwoordigd in de Cliëntentafel Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. De Cliëntentafel komt vier keer per jaar een dagdeel bij elkaar onder voorzitterschap van Marianne van de Laar en wordt geconsulteerd door ontwikkelaars en door medewerkers invoering. Deelnemers van de Cliëntentafel ontvangen vacatiegelden uit het programmabudget. Ook de organisatie van de vergaderingen en het maken van notulen hebben wij opgenomen in ons programma.

Professionalisering / PPJJ

In de jeugdhulp en jeugdbescherming is al een aantal jaar een forse professionaliseringsslag gaande, met als belangrijkste wapenfeit de wetgeving die werkgevers verplicht om vanaf januari 2015 met beroepsgeregistreerde professionals te werken. Daartoe zijn alle geledingen in het nieuwe jeugddomein betrokken bij het Programma Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming (PPJJ). Het gebruik van richtlijnen is een vanzelfsprekend onderdeel van de professionalisering van het jeugddomein. Vandaar dat er een regelmatige uitwisseling is met PPJJ. Flip Dronkers maakt deel uit van de begeleidingscommissie van PPJJ en Marianne Berger is namens het NJi betrokken bij de uitvoering van dit professionaliseringsprogramma.

Defence for Children NL (DCI)

DCI is de 'waakhond' van het VN kinderrechtenverdrag. Met DCI, is afgesproken dat in het kader van de ontwikkeling van richtlijnen, iedere conceptrichtlijn door DCI bekeken wordt vanuit het kinderrechtenperspectief en daarover wordt geadviseerd. Deze zogenaamde 'kinderrechtentoets' is bij alle richtlijnen met grote zorgvuldigheid uitgevoerd en heeft in vrijwel alle gevallen tot de geadviseerde aanpassingen van de richtlijnen geleid.

Expertisecentrum William Schrikker Groep (WSG)

Met de WSG is afgesproken dat alle conceptrichtlijnen door hen worden bekeken op toepasbaarheid voor cliënten met een licht verstandelijke beperking. Zij gebruiken daartoe het door ons ontwikkelde commentaarsjabloon. Dat heeft bij iedere richtlijn tot belangrijke suggesties voor verbetering geleid, die zijn teruggekoppeld naar de ontwikkelaar om te worden verwerkt in de richtlijn. Nu vanaf 2015 de jeugd-lvb onder de Jeugdwet tot het gemeentelijke jeugddomein is gaan behoren, constateren we dat de richtlijnen in de komende jaren hierop een verder gaande aanpassing kunnen gebruiken, mogelijk in de vorm van annexen gericht op het werken met deze doelgroep.

Stichting Alexander

Met Stichting Alexander is overeengekomen dat zij jongerenversies van de richtlijnen gaan maken. Een tweetal jongerenversies (in de vorm van door jongeren zelf gemaakte filmpjes) kon worden gefinancierd uit eigen middelen en die van Stichting Alexander. Deze zijn in maart 2016 opgeleverd en worden op de website van het programma gepubliceerd. Om van alle richtlijnen jongerenversies te maken is een bedrag gereserveerd in het beheerprogramma maar daarvoor zal ook aanvullende externe financiering worden gezocht.

Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ)

Het SKJ is de door de Minister aangewezen organisatie die de registratie van professionals in het jeugddomein voert. Met het SKJ is afgesproken om de richtlijnen via beroepsregistratie bij het SKJ zichtbaar te maken. Er is inmiddels een link geplaatst op de website van het SKJ in het kader van flankerend inhoudelijk beleid bij de beroepsregistratie. Flip Dronkers heeft op 13 oktober 2015 een presentatie verzorgd voor de secretarissen en op 27 november 2015 voor de leden van de Colleges van Toezicht over de relatie richtlijnen en tuchtrecht. Karlijn Stals heeft in juni en november afstemming gezocht met Jacky Stuifmeel ver communicatie over de richtlijnen door het SKJ.

Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra (VOBC) en Kenniscentrum

Met directeur Dirk Verstegen is in 2014 een eerste overleg gevoerd over de toekomstige aansluiting van de LVB sector bij het richtlijnenprogramma, mede in het kader van de veranderingen in de nieuwe Jeugdwet. Op 18 maart 2015, 27 augustus 2015 en 29 september 2015 heeft dit vervolg gekregen, in verband met het idee om een consortium te vormen, samen met NJi en Kenniscentrum K&JP, ten behoeve van het beheer van richtlijnen. Er is uiteindelijk voor gekozen om vooralsnog niet samen een consortium voor de uitvoering van het beheer te vormen, maar dit te continueren bij het NJi en vandaaruit de aansluiting te zoeken.

Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Op 26 februari 2015 is met de directeur van het Kenniscentrum, Ariëlle de Ruijter, een eerste overleg gevoerd over de vorming van een consortium samen met NJi en het Kenniscentrum LVB voor het beheer van de richtlijnen, samenhangend met de verbreding van jeugdhulp (inclusief kinder- en jeugdpsychiatrie) onder de nieuwe Jeugdwet. Op 27 augustus 2015 en 29 september 2015 heeft dit vervolg gekregen in een gezamenlijke afspraak met de drie kenniscentra NJi, Kenniscentrum LVB en Kenniscentrum K&JP. Er is uiteindelijk voor gekozen om vooralsnog niet samen een consortium voor de uitvoering van het beheer te vormen, maar dit te continueren bij het NJi en vandaaruit de aansluiting te zoeken.

Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN)

Op 23 februari 2015 is met de toenmalige directeur van de VGN, Hans Scheerenbeek, gesproken over hoe de richtlijnen zich verhouden tot de brancheorganisatie VGN in verband met de verbreding van jeugdhulp onder de Jeugdwet. Ook werd een mogelijk toekomstige samenwerking bij het beheer van de richtlijnen voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming verkend.

Samenwerkingsverband Effectieve Jeugdzorg Nederland (SEJN)

Bij het SEJN is herhaaldelijk aandacht geweest voor de richtlijnontwikkeling en invoering. Dit samenwerkingsverband wordt ook benut voor het leveren van deelnemers aan klankbordgroepen, werksessies en proefinvoering.

Kennispraktijknetwerk HBO docenten

Dit kennispraktijknetwerk, gecoördineerd door het NJi, bestaat uit docenten van HBO instellingen die zich bezig houden met het uitstroomprofiel 'jeugdzorgwerker'. Zij worden door het NJi op de hoogte gehouden van de laatste stand van kennis op het gebied van deze professionals, de richtlijnen en de transitie en transformatie. In 2015 is er tweemaal aandacht besteed aan de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Met de deelnemers van dit netwerk is contact over verspreiding van (het gedachtegoed van) richtlijnen onder collega-docenten in het HBO.

Lectoraat 'Kwaliteit en effectiviteit in de zorg voor jeugd' van de Hogeschool van Amsterdam

Het lectoraat onder leiding van Leonieke Boendermaker maakt zich sterk voor goede implementatie in de jeugdhulp en jeugdbescherming en is bij het richtlijnenprogramma betrokken als lid van de RAC-J. Andere medewerkers van haar lectoraat werken mee aan de evaluatie van de proefinvoeringen. De ambitie is om in 2016 gezamenlijk te publiceren over de proefinvoeringen van de richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming.

Lectoraat 'Zorg voor jeugd' van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden

In de inaugurele rede 'Effectief werken in de zorg voor jeugd. Leren van praktijkgestuurd onderzoek door verbeteringsgerichte benuttingen' en de opdracht van het lectoraat van Janneke Metselaar is expliciet aandacht voor het werken met richtlijnen. Karlijn Stals heeft contact met Janneke over de invoering van richtlijnen in Friesland en over aandacht voor richtlijnen in het hoger onderwijs. Op 29 januari 2016 verzorgde Karlijn een presentatie voorafgaand aan de rede, voor docenten, studenten, professionals uit de regio en overige belangstellenden.

FCB (Fonds Collectieve Belangen)

FCB wordt bestuurd door de werkgevers- en werknemersorganisaties Jeugdzorg Nederland, MOgroep, Brancheorganisatie Kinderopvang, FNV Zorg & Welzijn en CNV Zorg & Welzijn. FCB stimuleert en ondersteunt werkgevers en werknemers bij de ontwikkeling van het werk, onder andere via stimuleringsregelingen, ondersteuning van innovatieve projecten, trainingen, workshops en andere collectief ontwikkelde instrumenten. Karlijn Stals en Stefanie Abrahamse houden vanuit het deelprogramma invoering richtlijnen periodiek contact met medewerkers van FCB waar het gaat om het ondersteunen van de sector bij het werken met professionele standaarden.

Ijsbrekers

Met deze werkgroep van startende psychologen bij het NIP, is contact over de mogelijkheden tot samenwerking bij de invoer van richtlijnen. In 2015 krijgt dit een vervolg.

Slotsymposium

Op 30 november werd de naderende afsluiting van het programma gemarkeerd met een slotsymposium. Voor een groep van ruim tweehonderd betrokkenen bij de richtlijnen werd een feestelijke en inhoudelijke dag georganiseerd in het Leerhotel in Amersfoort. De dag opende met een markt waarop alle richtlijnontwikkelaars hun producten in de etalage zetten. Als *keynote* sprekers traden Bram Orobio de Castro en Tom van Yperen op. Staatssecretaris Martin van Rijn had voor de aanwezigen een videoboodschap ingesproken. Een [korte animatiefilm](#) over de richtlijnen beleefde zijn première. De middag werd gebruikt voor verdiepende workshops rond de richtlijnen en afgesloten met een toast op de vele honderden mensen die een bijdrage geleverd hebben aan de totstandkoming van de richtlijnen en op het door de staatssecretaris aangekondigde vervolg, het beheer er van. Er is een [videoverslag](#) van de dag gemaakt.

Publicaties en presentaties

Publicaties

Abrahamse, S., & Moenandar, P. (2015a). *Rapport Evaluatie proefinvoer Richtlijn Samen beslissen over passende hulp*. Utrecht / Amsterdam: Nederlands Jeugdinstituut / Hogeschool van Amsterdam.

Abrahamse, S., & Moenandar, P. (2015b). *Rapport Evaluatie proefinvoer Richtlijn Residentiële jeugdhulp*. Utrecht / Amsterdam: Nederlands Jeugdinstituut / Hogeschool van Amsterdam.

Bartelink, C. (2015). *Vijf tips om weloverwogen te beslissen over hulp*. Blog op Kennisnet Jeugd, 24 februari 2015.

Dam, C. van (2016). *Peiling voortgang verspreiding en implementatie richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*. Nijmegen: Praktikon.

Dijkstra, I.C. (2015). Nieuwe richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. *GZ-psychologie*, 7, 7, 15-17.

Dorp, M. van (2015). Projectleider jeugdhulprichtlijnen Flip Dronkers: 'Besluiten neem je samen met de cliënt'. *JeugdenCo*, 9, 6, 16-18.

Dronkers, F. (2015a). *Beter bejegenen*. Blog op Binnenlands bestuur, 25 juni 2015.

Dronkers, F. (2015b). *Met richtlijnen juist wel het goede doen*. Blog op Kennisnet Jeugd, 17 september 2015.

Dronkers, F., & Dijkstra, I.C. (2015). Richtlijnen in de jeugdhulp en jeugdbescherming. *De Psycholoog*, 50, 12, 34-41.

Foolen, N., & Moenandar, P. (2015). *Rapport Evaluatie proefinvoer Richtlijn Kindermishandeling*. Utrecht / Amsterdam: Nederlands Jeugdinstituut / Hogeschool van Amsterdam.

Juffer, F. (2015). Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. *De Pedagoog*, 16, 4, 32-34.

Juffer, F. (2016). De nieuwe richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Ook belangrijk voor pleeggezinnen! *Mobiel. Tijdschrift voor Pleegzorg*, 43, 1, 5-7.

Lange, M. de (2015). *Aantal breakdowns in de pleegzorg moet en kan omlaag*. Blog op Kennisnet Jeugd, 22 september 2015.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (diverse data, 2015a). *Digitale nieuwsbrief Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015b). *Animatie: De richtlijnen in anderhalve minuut...* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015c). *PowerPointpresentaties over richtlijnen ter ondersteuning van jeugdhulpinstellingen (per richtlijn)*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015d). *Werkbladen bij Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2016). Brochure *Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming: van knelpunt tot richtlijn*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming & Cliëntentafel Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015a). *Tips van cliënten over gedeelde besluitvorming*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming & Cliëntentafel Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015b). *Vragenkaartje voor cliënten t.b.v. gedeelde besluitvorming, inclusief instructie voor de professional*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming & Stuurgroep Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (maart 2015a). *Jaarverslag 2014*, Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut en Stuurgroep.

Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming & Stuurgroep Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming (2015b). *Projectplan Toekomstig beheer Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Smittenberg, H., & Stals, K. (2015). *Filmimpressies Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming 28 april 2015, 3 september 2015 en 4 november 2015*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Spohr, A., & As, A. van (2015). *Filmimpressie Slotsymposium Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming 30 november 2015*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Stals, K. (2015). *Professionele ruimte: voed ook het gemeentebestuur op*. Blog op Kennisnet Jeugd, 2 september 2015.

Stals, K., & As, A. van (2015). *Rapport Korte praktijktoets Richtlijn ADHD voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Presentaties en bijeenkomsten

- 13-1-15 Spoelstra, J., *Instructiebijeenkomst Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp*, Breed Sociaal Loket Lopik, Wijkteam IJsselstein en Wijkteam Montfoort, Montfoort.
- 15-1-15 Spoelstra, J., *Instructiebijeenkomst Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp*, CJG's in regio Midden IJssel/Oost-Veluwe, Apeldoorn.
- 20-1-15 Abrahamse, S. & Spoelstra, J., *Focusgroep Richtlijn Residentiële jeugdhulp*, Entrea, Nijmegen.
- 21-1-15 Abrahamse, S., *Focusgroep Residentiële Jeugdhulp*, Pactum, Lochem.
- 27-1-15 Abrahamse, S., *Focusgroep Richtlijn Residentiële jeugdhulp*, Jeugdformaat, Den Haag.
- 29-1-15 Spoelstra, J., *Instructiebijeenkomst Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp*, CJG Zeeuws-Vlaanderen, Sas van Gent.
- 5-2-15 Foolen, N., *Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming voor studenten*, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- 3-3-15 Dronkers, F., *Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*, presentatie voor Jeugdzorg Nederland, P&O leden, Utrecht.
- 9-3-15 Dronkers, F., *Posterpresentatie Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Congres Jeugd in Onderzoek, Nieuwegein.
- 9-3-15 Foolen, N., *Workshop Geleerde lessen uit proefinvoeringen van de eerste acht richtlijnen voor de jeugdhulp*, Congres Jeugd in Onderzoek, Nieuwegein.
- 27-3-15 Abrahamse, S., *Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*, Universiteit Utrecht: Maatschappelijke opvoedingsvraagstukken, Utrecht.
- 30-3-15 Abrahamse, S., *Focusgroep Richtlijn Samen beslissen over passende hulp*, Breed Sociaal Loket Lopik, Wijkteam IJsselstein en Wijkteam Montfoort, Montfoort.
- 7-4-15 Abrahamse, S., *Focusgroep Richtlijn Samen beslissen over passende hulp*, CJG Zeeuws Vlaanderen, Terneuzen.
- 28-4-15 *Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 11-5-15 Foolen, N., *Focusgroep Richtlijn Kindermishandeling*, Jarabee, Hengelo.
- 12-5-15 Foolen, N., *Focusgroep Richtlijn Kindermishandeling*, Fier Fryslân, Leeuwarden.
- 19-5-15 Foolen, N., *Focusgroep Richtlijn Kindermishandeling*, Timon, Houten.
- 9-7-15 *Startbijeenkomst Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 16-7-15 Abrahamse, S. & Foolen, N., *Werkbezoek aan lid van het Leernetwerk*, Jarabee, Hengelo.
- 3-9-15 *Lunchbijeenkomst Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 3-9-15 *Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 7-9-15 Foolen, N., *Werkbezoek aan lid van het Leernetwerk*, Breed Sociaal Loket Lopik.
- 8-9-15 Foolen, N., *Werkbezoek aan lid van het Leernetwerk*, Elker/Het Poortje, Haren.
- 16-9-15 Abrahamse, S. & Dronkers, F., *Werken met richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, NIP opleidingsavond, Utrecht.

- 1-10-15 Spoelstra, J., *Informatiebijeenkomst Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Jeugdteam Rijswijk, Rijswijk.
- 1-10-15 Spoelstra, J., *Werkbezoek aan lid van het Leernetwerk*, Jeugdteam Rijswijk, Rijswijk.
- 5-10-15 Dronkers, F., *Hartekreet: Wij werken hier met richtlijnen*, VoordeJeugddag, Amsterdam.
- 13-10-15 Abrahamse, S. & Spoelstra, J. *Werkbezoek aan lid van het Leernetwerk*, Jeugdbescherming West, Den Haag.
- 29-10-15 Stals, K., *De gezonde spanning tussen behandelintegriteit en professionele ruimte*, Minisymposium Preventieve interventies voor risicojongeren, Amsterdam.
- 3-11-15 Foolen, N. & Bokhoven, I. van, *Cliëntenorganisaties over de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming: Een persoonlijk verhaal*, Utrecht.
- 4-11-15 *Lunchbijeenkomst Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 4-11-15 *Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 19-11-15 Foolen, N., *Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Jarabee Symposium, Enschede.
- 23-11-15 *Implementatietraining 1 Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 27-11-15 Dronkers, F., *Richtlijnen (jeugdhulp en jeugdbescherming) en tuchtrecht*, Leden Colleges van Toezicht SKJ, Bilthoven.
- 30-11-15 *Slotsymposium Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Leerhotel Het Klooster, Amersfoort.
- 17-12-15 Dronkers, F., & Stals, K., *Inspecteurs en Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Inspectie Jeugdzorg (IJZ), Utrecht.
- 21-1-16 *Implementatietraining 2 Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 29-1-16 Stals, K., *Presentatie*, Symposium Lectoraat Zorg voor Jeugd, NHL Hogeschool Leeuwarden, Leeuwarden.
- 11-2-16 *Slotbijeenkomst Leernetwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.
- 9-3-16 Abrahamse, S., *Werken met Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Universiteit Leiden, Leiden.
- 14-3-16 Foolen, N., & Abrahamse, S., *Workshop Terugblik en vooruitblik: richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Congres Jeugd in Onderzoek, 's-Hertogenbosch.
- 21-4-16 *Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*, Utrecht.

Website (www.richtlijnenjeugdhulp.nl) en sociale media

Door een aantrekkelijke en toegankelijke digitale omgeving te creëren waar professionals richtlijnen kunnen vinden en doorzoeken, werken we vanuit het programma aan verspreiding en adoptie van de richtlijnen. In 2014 ging de vernieuwde [website](http://www.richtlijnenjeugdhulp.nl) live, in 2015 en 2016 is deze weer aangepast aan nieuwe inhoud en gebruikerswensen. In 2015 is de website bezocht door 75.423 bezoekers (ten opzichte van ca 25.000 bezoekers in 2014). Op de website is informatie te vinden over het programma, over gedeelde besluitvorming, over het Netwerk Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, een uitgebreide vraag- en antwoordreeks en een schat aan handige 'tools' die het invoeren en gebruiken van richtlijnen vergemakkelijkt: PowerPointpresentaties, werkbladen, posters, tips en tools voor implementatie en tools die helpen bij gedeelde besluitvorming.

Communicatie over de richtlijnen liep ook via Twitter (@RichtlijnJeugd). April 2016 zijn er 2750 volgers (eind 2014 1900 volgers). De nieuwsbrief van de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming telt in april 2016 bijna 1600 abonnees.

Bakfiets

De bakfiets van de Programma's Richtlijnen jeugdhulp en Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming wordt gebruikt als stand tijdens congressen, maar is ook blikvanger bij andere gelegenheden.

Afronding in 2016

Zoals in de inleiding van dit jaarverslag genoemd, is het programma met toestemming van VWS verlengd tot 1 mei 2016. Dit heeft te maken met een uitloop van de ontwikkeling van de richtlijn ADHD en de krappe planning van de richtlijn Kindermishandeling. Na goedkeuring en autorisatie moet nog altijd zo'n twee maanden ingeruimd worden voor detailaanpassingen, het publicatie klaar maken en digitaliseren van de richtlijnen en werkkaarten. In de extra maanden van 2016 konden we deze activiteiten naar behoren uitvoeren. Ook werden nog een aantal grote wijzigingen in de website aangebracht waardoor deze gemakkelijker doorzoekbaar is geworden. Begin 2016 zijn de jongerenversies van de richtlijnen pleegzorg en uithuisplaatsing door Stichting Alexander opgeleverd, en werden de nodige activiteiten ondernomen in aanloop naar het vervolgprogramma voor het beheer van de richtlijnen. Het ging daarbij om het organisatorisch en bestuurlijk inrichten daarvan, maar ook het organiseren van een extra bijeenkomst voor het netwerk van aanjagers in het veld. Om te weten wat het richtlijnenprogramma tot nu toe in het veld teweeg heeft gebracht, werd in maart 2016 door een externe partij een onderzoek uitgevoerd (van Dam, 2016), dat tegelijkertijd als opmaat dient voor het vervolgprogramma. Als laatste zal een accountantsverklaring na controle van de cijfers worden opgesteld.

Projectplan beheer richtlijnen 2016-2019

Als onderdeel van het programma werd in het afgelopen jaar vooruitgekeken naar wat er nodig is om de richtlijnen in de toekomst te blijven beheren, om ze 'up to date' te houden en het goede gebruik te blijven bevorderen. Daarnaast is de jeugdhulp na de transitie verbreed, en dat vraagt ook om een versterking van de oriëntatie op integraliteit van jeugdhulp en extra aandacht voor LVB, jeugd-ggz en onderwijs. Tenslotte zijn er in de afgelopen jaren nog enkele nieuwe onderwerpen naar voren gekomen waarover de ontwikkeling een richtlijn van belang kan zijn om de zorg te verbeteren. Dat heeft geleid tot een projectplan voor het beheer van de richtlijnen dat zich uitstrekt over de komende vier jaar. Het projectplan werd door de drie beroepsverenigingen NIP, NVO en BPSW in november 2015 ingediend bij het Ministerie van VWS met het verzoek het te willen subsidiëren. In een videoboodschap liet de staatssecretaris dhr. van Rijn op de slotconferentie op 30 november 2015 weten dat hij van zins was dit te gaan doen. In een brief van 1 februari 2016 liet het Ministerie van VWS weten dat zij bereid was het onderhouds- en beheerprogramma van de richtlijnen te subsidiëren, in ieder geval voor het eerste jaar, en dat zij zich niet op voorhand wilde verbinden aan de volledige projectperiode van vier jaar met het oog op de overdracht van verantwoordelijkheden naar gemeenten en de verantwoordelijkheid van beroepsverenigingen voor richtlijnen.

De dagelijkse organisatie van het beheer van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming wordt door de drie beroepsverenigingen uitbesteed aan het NJi, zoals dit ook nu het geval is. Er zal een nieuwe Stuurgroep worden geformeerd waarin de drie beroepsverenigingen formeel participeren, en een Richtlijnadviescommissie (RAC-J) die het bestuur ter zake adviseert.

Utrecht, april 2016

Flip Dronkers, programmamanager Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming
Karlijn Stals, coördinator Deelprogramma Invoering Richtlijnen